

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2561) รัฐบาลจะมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักตามประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารและจัดการศึกษา และมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ พัฒนาคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาสภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552 : 1)

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กเกิดคุณค่า ต่อตนเองและสังคม (กรมวิชาการ. 2546 : 5) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นหน่วยงานหลัก เป็นหัวใจของการพัฒนาอนาคต การศึกษาจึงต้องเข้าใจและตระหนักว่าเป็นสหวิทยาการ ที่ต้องพึ่งพำนาญของนักวิชาชีพ เฉพาะทางท่านต่อเชื่อมโยงกันอย่างสนิท ไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะเด็กเป็นสมบัติของชาติต้องการการพัฒนาที่สมบูรณ์ในทุกด้านเป็นการดำเนินการที่ผู้บริหาร ครู ผู้ดูแลเด็กและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จะต้องร่วมกันอย่างใกล้ชิด การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องจัดการศึกษา และพัฒนาเด็กในชุมชนท้องถิ่นให้มีความพร้อมและมีศักยภาพตามวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 2) เพราะฉะนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา โดยมีส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องตามความเหมาะสมให้เด็กเยาวชน และประชาชนในชั้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะเด็กปฐมวัยเป็นช่วงสำคัญที่สุดของการเจริญเติบโตและพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ในปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่พ่อแม่ ไร้กังวลใจในการแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการ ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงจำเป็นที่จะต้องมีความมาตรฐานและคุณภาพ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการ

พัฒนา เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาการครบถ้วนทุกด้าน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2548 : เว็บบไซต์) นอกจากนี้ยังเป็นการแบ่งเบาภาระผู้ปกครองที่ไม่มีผู้เลี้ยงดูเด็กในช่วงเวลา กลางวัน ทำให้เด็กต้องอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลเด็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วันละ 6 – 8 ชั่วโมง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 ได้มีการกำหนดให้เด็กจะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้วยการอยู่อาศัยในสถานที่ที่เหมาะสม ปลอดภัย ไม่ให้เกิดอันตราย เด็กต้องได้รับสารอาหารอย่างน้อยที่สุดตามความต้องการของร่างกายที่กำหนดตามวัย และได้รับการส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาการรวมถึงได้รับการป้องกันโรคและภัยที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. 2546 : 5-11) ผู้ดูแลรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมให้แก่เด็ก สภาพสิ่งแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสำคัญที่จะต้องดูแลให้ปลอดภัยเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายและอุบัติเหตุกับเด็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการศึกษาพบว่าเด็กได้รับการบาดเจ็บภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการบาดเจ็บเกิดจากเครื่องเล่นประมาณปีละ 34,075 รายโดยสาเหตุเกิดจากเครื่องเล่นในสนาม เช่น กระดานลื่น ชิงช้า และเครื่องปีนป่าย (กรมอนามัย. 2549 : 2-9) จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2547 โดยสำนักอนามัย สิ่งแวดล้อม กรมอนามัย พบว่า ของเล่นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพชำรุด รอยการซ่อมแซม ร้อยละ 37 ห้องน้ำ ห้องส้วมเก่าชำรุดร้อยละ 24 ปัญหาอุบัติเหตุที่พบบ่อยที่สุดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ การพลัดตกหกล้มร้อยละ 37.5 และอุบัติเหตุจากเครื่องเล่นสนาม ร้อยละ 28.6 (ภูรินทร์ เพ็ชรเมือง. 2549 : 130-138) สิ่งแวดล้อมอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดอุบัติเหตุในเด็ก อุบัติเหตุที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมมีสาเหตุดังนี้ 1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก น้ำท่วม ซึ่งเป็นการเกิดจากธรรมชาติซึ่งอาจจะไม่สามารถกำจัดได้ แต่เราสามารถจะป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายต่อเด็กได้ อุบัติเหตุจากการจราจรทางบกทางน้ำและทางอากาศ ปัจจุบันมีมาตรการทางกฎหมายเข้ามากำหนดในเรื่องการสวมหมวกนิรภัย การคาดเข็มขัดนิรภัย กฎหมายการขนส่งทางน้ำ ทางอากาศเป็นมาตรการหนึ่งในการช่วยลดอุบัติเหตุ 2) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทั้งภายในบ้าน และรอบ ๆ บริเวณบ้านอาจเป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุได้ เช่น ถนนแม่น้ำ ลาดลง บ่อน้ำ สระน้ำ สนามเด็กเล่น (อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. 2546 : 5-11) เครื่องเล่นสนามที่ไม่ปลอดภัย จากการประมาณการทั้งประเทศคาดว่า เด็กบาดเจ็บจากเครื่องเล่น ปีละ 34,075 ราย สาเหตุเกิดจากกระดานลื่นร้อยละ 44 เกิดจากชิงช้า ร้อยละ 33 นอกนั้นเกิดจากเครื่องปีนป่าย ม้าหมุน และอื่น ๆ 3) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดครอบครัว เด็ก ซึ่งอาจเป็นเพื่อนบ้าน หรือเพื่อนเล่นของเด็ก เมื่อเด็กไปเล่นด้วยกันอาจเกิดการวิวุ่นกัน

การปลัดตกหกล้ม การทะเลาะกันจากการแย่งสิ่งของกัน เป็นต้น

สภาพปัจจุบันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก ตลอดจนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมยังต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนและคณะครูในการพัฒนาให้เหมาะสมมีมาตรฐานตามกรอบของการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอติต้อ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ในการดำเนินงานจะต้องพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องน้ำ – ห้องส้วม และโรงอาหาร เพื่อความปลอดภัยและไม่ให้เกิดอันตรายต่าง ๆ เกิดขึ้นกับนักเรียน ดังนั้นการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของเด็กนักเรียนสมควรที่จะได้เร่งพัฒนาเป็นการเร่งด่วน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารศูนย์แห่งนี้ได้มองเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางหรือวิธีการในการประยุกต์ปรับปรุงและพัฒนาดังกล่าวเพื่อส่งผลให้คณะครูและนักเรียนจะได้รับบรรยากาศที่ดี สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ที่คุณภาพชีวิตที่ดีในขณะที่ใช้เวลา อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแกแห่งนี้

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอติต้อ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เพื่อที่จะได้เป็นมาตรฐานและมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันยังสามารถเป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นในการนำไปใช้ประโยชน์ประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ได้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อเด็ก และเยาวชนของชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอติต้อ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอติต้อ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

3. มีข้อเสนอแนะใดบ้างที่จะพัฒนาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอติต้อ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอติต้อ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะ การพัฒนาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอติต้อ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอติต้อ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้คือ

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 14 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 8 คน

1.1.2 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 34 คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหารจำนวน 5 คน

2.2 เจ้าหน้าที่ในเทศบาลตำบลอติต้อ จำนวน 5 คน

2.3 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน

2.4 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 คน

2.5 ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 9 คน

รวมทั้งสิ้น 34 คน

3. ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาจากมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการ

ปกครอง (กรมส่งเสริมการปกครอง. 2553 : 21-26) ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) อาคารสถานที่ 2) สิ่งแวดล้อม 3) ความปลอดภัย

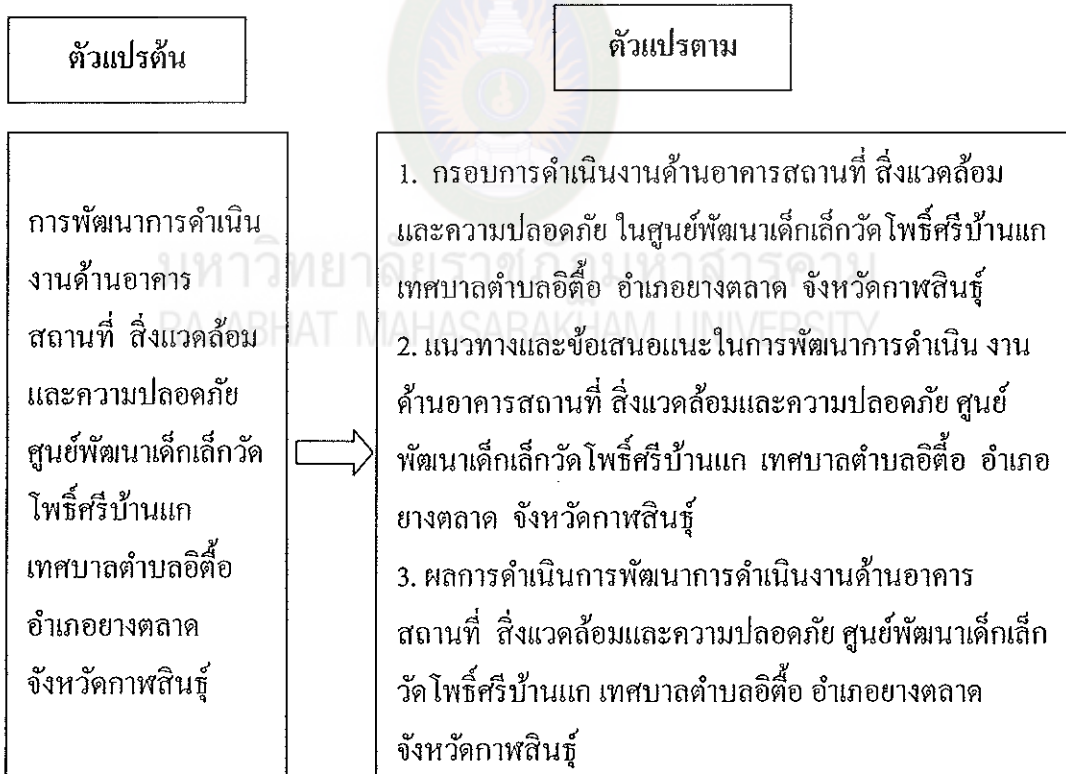
4. กรอบระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

5. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวินัยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ คิมมิส และแมกแท็กการ์ด (Kemmis and Mc Taggart. 1988 : 11-15) โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ขั้นวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติการ (Action) ขั้นการสังเกตผล (Observation) และขั้นสะท้อนผล (Reflection)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็ก อายุระหว่าง 3-5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง ในที่นี้หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอิทรีย์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การพัฒนาการดำเนินงาน หมายถึง การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอิทรีย์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยให้ดียิ่งขึ้น

อาคารสถานที่ หมายถึง อาคารเรียน และส่วนประกอบภายในอาคารเรียน อาคารประกอบ สิ่งปลูกสร้างภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอิทรีย์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

สิ่งแวดล้อม หมายถึง ลักษณะทางกายภาพต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่อยู่ภายนอกอาคาร ได้แก่ สถานที่ตั้ง เครื่องเล่นสนาม ต้นไม้ สระน้ำ สนามหญ้า สภาพแวดล้อมภายในอาคาร ได้แก่ ตัวอาคาร ห้องน้ำห้องส้วม โรงอาหาร อุปกรณ์ดับเพลิง ของเล่น วัสดุ อุปกรณ์เครื่องใช้ ตู้เก็บยา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอิทรีย์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียนในด้านร่างกาย เจตคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพของนักเรียน

ความปลอดภัย หมายถึง สภาวะการที่เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอิทรีย์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ปราศจากภัยหรือการพินัย รวมถึงปราศจากอันตราย การบาดเจ็บ การเสี่ยงภัย การสูญเสีย และการไม่มีเชื้อโรคใด ๆ

การพัฒนาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย หมายถึง การปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน อาคารโรงอาหาร และห้องน้ำห้องส้วม ให้มีความสะอาด ความสวยงาม ความแข็งแรง ทนทาน ความปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้

ผู้ร่วมวิจัย หมายถึง ครูผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรีบ้านแก เทศบาลตำบลอิทรีย์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้วิจัย ที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัย จำนวน 14 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล หมายถึง ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในเทศบาลตำบลอิทรีย์ ผู้ปกครองนักเรียน ครูผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เข้าร่วมในการดำเนินกลยุทธ์

ต่าง ๆ ในระหว่างการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คณะครูผู้ดูแลเด็กสามารถร่วมพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเหมาะสม
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ข้อมูลจากการวิจัยนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใกล้เคียง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์และปรับใช้ในการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยเป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY